

4. *Ellmore R. Terry*. Mass Media Dictionary. Special edition. Lincolnwood. М. : National textbook company, 1992. 668 p.

5. *Prior-Miller M.R.* Research Review: Issues in Magazine Typology // The American magazine: Research, Perspectives and prospects / ed. by D. Abrahamson. Ames : Iowa State univ. press, 1995. P. 3–23.

6. *Маккей Дж.* Все о журналах. М.: Университетская книга, 2008. 342 с.

7. Зарубежная печать: краткий справочник. Газеты. Журналы. Информационные агентства / гл. ред. С.А. Лосев. М. : Политиздат, 1986. 526 с.

8. *Дементьев В.В.* Социопрагматический аспект теории речевых жанров: учеб. пособие. Саратов: Изд-во Саратов. пед. ин-та, 1998. 107 с.

9. *Седов К.Ф.* Жанр и коммуникативная компетенция // Хорошая речь. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2001. С. 107–117.

10. *Шарифуллин Б.Я.* Гипержанры и гипержанровые сценарии в речевой коммуникации // Электронный науч.-образоват. журн. ВГСПУ «Грани познания». №1 (28). 2014. С. 18–21.

11. *Горошко Е.И.* Виртуальное жанроведение: становление теоретической парадигмы // Ученые записки Таврич. нац. ун-та им. В.И. Вернадского. Сер. «Филология. Социальные коммуникации». 2011 г. Т. 24 (63), №1. Ч. 1. С. 225–237.

Н.М. Карбалевіч (Мінск, Беларусь)

РОЛЯ РАЗНАСТАЙНЫХ ВІДАЎ ЗВАРОТАЎ У БЕЛАРУСКАЙ ТРАДЫЦЫЙНАЙ КУЛЬТУРЫ (ДРУГАЯ ПАЛОВА XIX – ПАЧАТАК XX СТАГОДДЗЯЎ)

У артыкуле аналізуецца значэнне моўна-культурных адзінак у кантэксце беларускай традыцыйнай культуры, вызначаюцца спецыфічныя віды сацыяльных зваротаў, характэрныя для тых ці іншых форм грамадскіх ўзаемаадносін у беларускага сялянства ў другой палове XIX – пачатку XX стагоддзяў. Акцэнтуюцца ўвага на культуру ўзаемаадносін у традыцыйным грамадстве як адной з унікальных характарыстык культуры беларускага этнасу.

Ключавыя словы: *грамада, звароты, грамадскія ўзаемаадносіны, традыцыйная культура, таварыства, кумленне.*

Этналогія – адна з найцікавейшых галін навуковых ведаў, адметнасць якой складае выкарыстанне інструментаў разнастайных гуманітарных навук. Асаблівую ролю пры гэтым адыграе мовазнаўства, а найлепшы вынік атрымліваецца пры вывучэнні тых ці іншых моўных адзінак у культурным кантэксце. Культура ўзаемаадносін у традыцыйным грамадстве – адна з унікальных характарыстык этнасу; моўныя элементы ілюструюць культурныя з’явы ў выключна насычаным і канцэнтраваным выглядзе.

Пры вывучэнні грамадскай культуры беларускіх сялян, яскравай праявай якой з’яўляецца фальклор, асаблівае значэнне набывае разгляд моўна-

культурных адзінак у кантэксте беларускай традыцыйнай сацыяльнай культуры. Сацыякультурная рэальнасць характарызуецца наборам сацыяльных уяўленняў у свядомасці селяніна, якімі ён кіраваўся падчас грамадскіх узаемаадносінаў і якія пры гэтым вызначальным чынам уплывалі на яго дзеянні і пазіцыю. Пры вывучэнні грамадскіх узаемаадносінаў немагчыма пакінуць па-за межамі ўвагі ўяўленні сялян аб традыцыях ужывання ўстойлівых зваротных моўных формул.

Адметным слоём традыцыйнай сацыяльнай культуры беларусаў з’яўляюцца спецыфічныя формы сацыяльных зваротаў, характэрныя для тых ці іншых форм грамадскіх узаемаадносінаў сялянства ў другой палове XIX – пачатку XX стст.

Найперш, характэрныя звароты вызначалі належаў чалавек да дадзенага сялянскага асяродку ці не, яны праводзілі своеасаблівую рысу па прынцыпе *свой–чужы*. Да незнаёмых людзей сяляне, як правіла, звярталіся: *Чалавечэ!* [1, с. 381], *чалавеча* [2, с. 229]. Асабліва пашанотлівая форма звароту да незнаёмага чалавека заключалася ў канструкцыі *добры чалавек: Здраства, добрый человек!* [3, с. 162], *Добрий вечар, добрыя люди!* [4, с. 165]. Можна адзначыць таксама зварот да незнаёмага чалавека *пане* (зваротная форма ад *пан*) [5, с. 32].

Да знаёмых сяляннаў, часцей за ўсё гэта былі сяляне сваёй грамады ці знаёмыя і сваякі з іншых, звярталіся па імені, якое ўжывалася ў адмысловай зваротнай форме ці ў памяншальна-ласкальнай форме, што адпавядала традыцыі: *Як се маешь, Степане, чи здоров добре дуж* [6, с. 820], *Добры вечир, Романа!* [7, с. 511], *Добрий вечор, Анакейко!* [8, с. 150].

Асабліва паважлівым лічыўся зварот толькі па імені па бацьку – садзісь, *Іванович: буць госцям!* [9, с. 143]. М. Анімеле адзначаў, што паважлівы зварот па імені па бацьку быў больш уласцівы праваслаўным сялянам, а каталікі такую форму звароту ўжывалі рэдка [9, с. 146]. Апошнія да асабліва шануюных асобаў – войтаў, старастаў, валасных галоваў, багатых сяляннаў-гаспадароў – звярталіся *Ваша*, што дэманстравала асаблівую павагу: *садзісь Ваша, прашу Вашеци садзіцца, будзішь госцям; гдзешь Ваша быў? Куды Ваша идзешь?* [9, с. 146]. Праявай асаблівай ветлівасці ў сялянскім асяродку таксама было ўжыванне ў якасці звароту займеннікаў *сам, сама, самі* – *А сам-жа надоўга прыехаў да нас? Чаго сама хацела? Адкуль-жа самі будзіця?* [10, с. 103]. Асаблівую пашану ўтрымліваў і зварот, які падкэсліваў статус гаспадара: *Дзень добрый, пане господару!* [7, с. 151], *Здрастуй, хазяин с прыяцелями* [8, с. 59].

Таксама паважлівай, але больш панібрацкай формай, быў зварот па сацыяльнай ролі ці сацыяльным статусе, якую чалавек займаў у дачыненні да таго, хто звяртаўся – *Здороў свацьцюлінька* [11, с. 12]; *Дабрывечар да суседка мая* [8, с. 89], *Добры вечар да суседка мая!* [7, с. 387]; *Ці здароў кум?*

[1, s. 156], *Добрывечар, кума мая!* [12, с. 226]; *Бувай, матко, здарова!* [13, с. 140]; *Витам, дзіцятко, витам, родненько* [14, с. 99]. Форма звароту па сацыяльным статусе магла мець паважлівае, а не жартаўліва-панібрацкае адценне, калі мела ўніверсальны характар. Так, да ўсіх сялянаў у залежнасці ад узросту маладзейшыя сяляне той жа грамады звярталіся *дзядзька, цётка* і інш.: *Дзень добры, дзядзько* [15, с. 358], *Дзякую дзядзька!* [1, s. 384], *Добры-дзень, дедко!* [16, с. 24]. Не заўсёды такая форма звароту магла мець неабходны эфект і наладжваць камунікацыю, але не наадварот. Гэта пацвярджае той факт, што гэтая сфера жывой камунікацыі таксама з'яўлялася ў традыцыйным грамадстве моцна рэгламентаванай. М. Федароўскі занатаваў дыялог, які паказвае, што ў пэўных выпадках права на такую форму звароту даваў толькі адпаведны сацыяльны статус таго, хто звяртаўся, інакш яна была недарэчнай: *Памагай Бог, бабкі! – А ці мы табе пупа рэзали?!* [1, s. 420]. Такім чынам, зварот *бабка* з'яўляўся ветлівым толькі ў дачыненні да бабкі-пупарэзніцы.

Пры вывучэнні традыцыйнай сацыяльнай культуры звароты ў тым ліку адыгрываюць і пэўную ролю пры класіфікацыі форм грамадскіх узаемаадносін, іх фіксацыя ў разнастайных сітуацыях сацыяльнай камунікацыі дазваляе вылучаць тэма і іншыя характэрныя рысы грамадскіх працэсаў, з'яваў і формаў узаемаадносін.

Моладзевая камунікацыя ў сялянскім асяродку была вельмі насычанай, а формы ўзаемадзеяння – разнастайнымі. Утварэнне форм штучнага сваяцтва моладзі адыгрывала значную ролю ў працэсе сацыялізацыі, а таксама з'яўлялася неад'емнай часткай сацыяльнага жыцця сялянскай моладзі. У выніку чаго паміж маладымі сялянамі ўтваралася асаблівая сістэма ўзаемаадносін, рэгламентаваная правіламі, якая ўплывала, найперш, на формы сумеснага баўлення часу, інтэнсіўнасць камунікацыі ў яе межах, а таксама ў пэўных выпадках забяспечвала сумеснае вырашэнне характэрных для сацыяльнай катэгорыі моладзі сітуацый.

Сваяцкія звароты пацвярджаюць класіфікацыю, напрыклад, такіх форм штучнага сваяцтва моладзі як таварыства і кумленне. Аб гэтым сведчыць замацаванне ў фальклоры вялікай колькасці сваяцкіх зваротаў адзін да аднаго прадстаўнікоў адной узроставай моладзевай групы, не звязаных відавочнымі крэўнымі ці сваяцкімі сувязямі. І таварыства, і кумленне – гэта формы ўзаемаадносін сялянскай беларускай моладзі ў другой палове XIX – пачатку XX стагоддзяў. Таварыства найбольш сістэмна закранала сацыяльныя ўзаемаадносіны моладзі і было найбольш распаўсюджана сярод юнакоў, для дзяўчат больш характэрным быў абрадавы варыянт штучнага сваяцтва моладзі – кумленне. Моладзь аб'ядноўвалася ў гэтыя ўмоўныя саюзы, каб разам весела бавіць час, дапамагаць адзін аднаму ў працэсе сацыялізацыі ці цяжкіх сітуацыях. Часам усталяванне такіх узаемаадносін

магло насіць абрадавы характар, асабліва гэта выяўляецца пры кумленні. Як вынік, усталёўвалася спецыфічная форма грамадскіх узаемаадносінаў, якая выходзіла за межы звычайнага сяброўства і класіфікуецца як форма штучнага сваяцтва моладзі. Як ужо было адзначана, адной з падставаў так лічыць, разам з характарам узаемаадносінаў моладзі, былі ўзаемныя звароты моладзі, якая ўступала ва ўзаемаадносіны таварыства ці кумаўства. Так, маладыя сялянкі, якія пакуміліся на Тройцу, гэта значыць усталывалі паміж сабой спецыфічную форму зносінаў, пачыналі звяртацца адна да адной – *сястра, кума*. Напрыклад: *Уж ты радуіся, белая березинька, / Мы к тебе идзем красныя дзеўшкі, / Красныя дзеўшкі, молодыя молодушкі. / Мы покумимся, поголубимся: / Ты мне кума, а я табе кумка, / С тобою кумилися, не бранилися* [7, с. 188]; *Да дзевочки, мое сестрицы!* [11, с. 291]; *И, кумушки – голубушки, подружки мое, як будете у сад ити, зовите й мене* [12, с. 115]; *Да збяромся, сёстры, / В одно мейсца, / Да як закукум / Мы жалосно!* [17, с. 23]; *Да вы девочки-сестрички, ти не пойдете до дому* [18, с. 56]; *Насвет маи сястрицы, милы подружки!* [9, с. 157]; *Дзевочки, сестроночки, / Побэрэце ў рукі розочки, / Боронце моей косочки* [19, с. 108]. У Рэчыцкім Палессі Ч. Пяткевіч зафіксаваў цікавую лакальную варыяцыю формы сваяцкага ўзаемнага звароту сябровак – *сёстрык* [20, с. 439].

Акрамя таго, ужываўся цэлы спектр лакальных варыяцый сяброўскіх зваротаў, якімі маладыя сялянкі вызначалі ўзаемны статус блізкіх таварыскіх адносінаў – *пабрацімка* [21, с. 423]; *таварышка* [21, с. 747], [19, с. 50], [2, с. 245]; *дружачка* (*Кацилися игрушки з вярхушки, / Пакидаюць Маргячку подружки – / Дружачка наша, Маргячка*) [2, с. 245]; *падружница* (*Дзевушки подружницы, кладзицесья спаць, / Кладзицесья спаць – вам некого ждаць*) [13, с. 39]; *падружжэйка* [22, с. 152]; *дружычка, дружка* [23, с. 188]; *падружка, падрушка* (*Спасиба, маи милыя падрушки, што ни кинули мне ў последнюю часинку!*) [4, с. 396]. Адметная форма сяброўскага звароту беларускіх дзяўчат-сялянак зафіксавана ў паўднёва-заходнім рэгіёне – *тайка, таечка* – ад слова *тая* як лакальная варыяцыя ў значэнні *сяброўка* [18, с. VIII], (*Ну-ця, тайячки, у луку гуляць*) [2, с. 257].

Хлопцы, якія сябравалі і падтрымлівалі адносіны моладзевага штучнага сваяцтва, называлі адзін аднаго *таварышамі* (*Параса мая, кветпоборна мая, / Ни мне, ни каму, ни таварищу майму, / Сырой земли, жоўтаму песку* [8, с. 27], [21, с. 747], *Таваришы жэнютца, / А я ще думаю* [4, с. 152]); *таварышчамі* (*Таварышч, таварышч, верный таварышч мой, я умру. / Палож мяне, братец, верный таварышч, в вишневам саду, / У вишневам садочку, на жоўтом пясочку пад рябинаю*) [24, с. 51]; *прыяцелямі* (*Здрастуй, хазяин с прыяцелями* [8, с. 59]); *пабрацімамі* (*Гетож побрацим твой понався; чему ж ты его не ретуеш? Не бось! Побрацимов своих не выказываець* [21, с. 423], *Друзьё-побратимы на бережку ходють* [25,

с. 354)]; *браценікамі* [26, с. 109]; *братцамі* (*Ой, вы братцы, вы товариши мои* [27, с. 38], [18, с. 61]); *другамі* [23, с. 187]; *дружбылушкамі* [23, с. 187] і інш.

Цікавую трансфармацыю формаў зваротаў у залежнасці ад усталявання формы штучнага сваяцтва адзначыў на Случчыне ў пачатку ХХ ст. А.К. Сержпутоўскі. Этнограф зафіксаваў і дасканала апісаў такую форму грамадскіх узаемаадносінаў сялян, як *сябрына*. Сябрына ў сялянскім асяродку з'яўлялася формай штучнага сваяцтва сталых сялян-гаспадароў, заснаванай на сумесным валоданні імі пэўнай маёмасці і акрэсленай сістэмай прынцыпаў грамадскіх стасункаў паміж гэтымі сялянамі. Сяляне, якія ўступілі паміж сабой у сябрыну, звярталіся адзін да аднаго *сябрук*, *сябр* [21, с. 631]. Адметным момантам з'яўляецца тое, што традыцыя патрабавала, каб *сябры* звярталіся адзін да аднаго на *Вы*, а не на *ты*, нават калі яны дагэтуль доўгі час звярталіся адзін аднаго на *ты* [28, с. 150].

Звароты ў асяродку традыцыйнага грамадства з'яўляліся таксама інструментам сацыялізацыі моладзі. Роля грамады ў сацыялізацыі асобы была выключна вялікай. Сам лад сялянскага жыцця быў скіраваны на калектыўную сацыялізацыю асобы. Асаблівае значэнне ў гэтым працэсе мела калектыўная праца сялян розных пакаленняў, падчас якой адбывалася не толькі перадача гаспадарчых ведаў маладым сялянам, але і маральнае выхаванне. Сялянскі асяродак актыўна ўдзельнічаў у перадачы гаспадарчых і сацыяльных ведаў маладым людзям. Грамада апекавалася над маладымі людзьмі, пакуль яшчэ недасведчанымі будучымі маладымі гаспадарамі і гаспадынямі. Адну з вызначальных роляў у працэсе сацыялізацыі сялянаў адыгрываў уплыў узроставай групы на яе члена.

Вялікае значэнне набывала грамадская сацыялізацыя і падчас баўлення вольнага ад працы часу сялянамі, асабліва для дзяцей і падлеткаў. Забаўкі і гульні сялянскай моладзі ў тым ліку і фарміравалі традыцыйнае стаўленне да грамадскага асяродку і інтэгралі яе ў сістэму прынцыпаў і каштоўнасцяў грамадскіх узаемаадносінаў. Адбывалася гэта ў тым ліку і праз замацаванне ў свядомасці моладзі традыцыйных форм зваротаў у гульнівай форме.

Сваяцкія звароты шырока выкарыстоўваліся моладдзю ў гульніва-абрадавых забаўках. Напрыклад, З. Радчанка, апісваючы адну з варыяцый моладзевага гульнівага карагод у Гомельшчыне, адзначала, што калі карагод спыняўся, у дзяўчыны, якая стаяла ў яго цэнтры, пыталі: *Кума, кума, ти сеяла мак?*, яна адказвала: *сеяла*, пасля чаго карагод са спевамі рухаўся далей [18, с. 45].

З пункту гледжання пытання сацыялізацыі, асабліваю цікавасць уяўляе моладзевая гульня *Жаніцьба Цярэшкі*. Гэтая гульня з'яўлялася гульніва-жартоўнай формай штучнага сваяцтва беларускай сялянскай моладзі, у

выніку якой жартоўнае сваяцтва ўсталёўвалася паміж юнаком і дзяўчынай, якія імітавалі сямейную пару. Кароткі змест гэтай гульні выглядае так: у адзін з калядных вечароў моладзь збіралася ў адной з хат на вечарыну з пачосткай, пачыналася гульня: з прысутных жанатых мужчын і замужніх жанчын выбіраліся «бацька» і «матка», яны пачыналі ствараць пары з дзяўчат і юнакоў, папярэдне даведаўшыся пра іх пажаданні, кожны адстойваў свае пажаданні доўга і грунтоўна, у выніку пары сфарміроўваліся, дзяўчына перадавалася хлопцу ў пару са словамі: *Глядите ж, детки, живите хорошо, друг друга шануйте, не обижайте*, далей ужо «сямейныя» пары ўдзельнічалі ў гульні са спевамі і жартамі [17, с. 41]. Так, відавочна, што гэтая гульня скіраваная на грамадскую сацыялізацыю моладзі ў пытаннях выбару сабе шлюбнай пары. Такім чынам, гульнію *Жаніцьба Цярэшкі* можна лічыць грамадскай формай сацыялізацыі ў сферы сямейных адносін. Падчас гульні ў якасці найменняў удзельнікаў, сітуацыйных зваротаў да іх выкарыстоўваліся традыцыйныя сямейныя звароты, характэрныя для іх роляў у гульні – *жонка* ці *баба*, *мужык* ці *дзед* – да ўдзельнікаў, *бацька*, *матка* – да тых, хто пары арганізоўваў [7, с. 100 – 101], [29, с. 42]. Такім чынам, можна меркаваць, што нават у гэтай жартаўліва-гульнівай форме адбывалася замацаванне традыцыйных зваротаў як адметных для сялянскага асяродку элементаў грамадскай камунікацыі.

Звароты ў жыцці чалавека ва ўсе часы адыгрываюць вялікую ролю, але для традыцыйнага грамадства яны мелі асабліва вялікае значэнне – замацоўвалі сістэму грамадскіх узаемаадносін, надавалі працэсу камунікацыі асабліва кранальную афарбоўку, стваралі ўтульную, цёплую атмасферу зносін.

Звароты ў традыцыйнай беларускай культуры з’яўляліся поліфункцыянальнымі элементамі грамадскай культуры. Яны насілі нарматыўны характар, вызначалі ўзаемны статус сялянцаў паміж сабой і іх пазіцыю ў агульнай сістэме грамадскай камунікацыі, мелі этыкетнае значэнне, былі формамі ветлівасці, дапамагалі наладжваць камунікацыю, падкрэслівалі актуалізацыю статусу ўзаемаадносін сялян.

Устойлівыя зваротныя формулы былі значным структурным элементам непасрэднай камунікацыі ў сялянскай культуры. Іх правільнае, адпаведнае сітуацыі ўжыванне з’яўлялася сацыяльным маркерам прыналежнасці да той ці іншай грамадскай супольнасці, паколькі яны мелі лакальную варыятыўнасць і аб’ядноўвалі вясковую суполку ў адзіную сістэму камунікацый са сваімі асаблівасцямі і традыцыямі. Устойлівыя формы зваротаў з’яўляліся свайго роду вербальнымі ахоўнікамі традыцыі і ў той жа час для іх функцыянавання была патрэбная далучанасць удзельнікаў камунікацыі да лакальнай традыцыі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Federowski M.* Lud białoruski na Rusi Litewskiej: materiały do etnografii słowiańskiej zgrupowane w latach 1877–1905: w 8 t. Warszawa : Towarzystwo Naukowe Warszawskie, 1935. T. 4. XVIII, 490 s.
2. *Косич М.Н.* Литвины-Белорусы Черниговской губернии, их быт и песни // Живая старина. 1901. Вып. 2. С. 221–260.
3. *Пицелка А.Р.* Очерки и рассказы из жизни белорусской деревни. Вильна : Типография “Русский почин”, 1906. [3], 248 с.
4. *Романов Е.Р.* Белорусский сборник. Вильна : Типография А.Г. Сыркина, 1912. Вып. 8. VIII, 600 с.
5. *Jeleńska E.* Wiś Komarówicze w powiecie mozyrskim. Warszawa : Józef Jeżyński, 1892. 83 s.
6. *Бобровский П.* Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами Генерального штаба: Гродненская губерния. СПб. : Типография Департамента Генерального штаба, 1863. Ч. 1. XXII, 866 с.
7. *Шейн П.В.* Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. СПб. : Типография Императорской Академии наук, 1887. Т. I. Ч. I. XXVI, 585 с.
8. *Дмитриев М.А.* Опыт собрания песен и сказок крестьян Северо-Западного края. Гродно : Губернская Типография, 1868. 189 с.
9. *Анимелле Н.* Быт белорусских крестьян // Этнографический сборник. 1854. Вып. II. С. 111–268.
10. *Варлыга А.* Прыказкі Лагойшчыны. Нью-Ёрк, Мюнхен : Выданне фундацыі ім. Пётры Крэчэўскага, 1966. 112 с.
11. *Шейн П.В.* Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. СПб. : Типография Императорской Академии наук, 1890. Т. I. Ч. II. XXXI, 708 с.
12. *Романов Е.Р.* Белорусский сборник. Киев : типография С.В. Кульженко, 1885. Вып. 1–2. XI, 468, [4] с.
13. *Гильтебрандт П.* Сборник памятников народного творчества в Северо-Западном крае. Вильна, 1866. CXVIII, 294 с.
14. *Киркор А.* Заметки о западной части Гродненской губернии // Этнографический сборник. 1858. Вып. III. С. 47–114.
15. *Павлюкевич В.* О суевериях и предрассудках крестьян Переровского прихода, Мозырского уезда // Минские епархиальные ведомости. 1884. № 12. С. 354–361.
16. *Сербов И.А.* Поездки по Полесью 1911 и 1912 года. Вильна : Типография Иосифа Завадского, 1914. [2], 51 с.
17. *Романов Е.Р.* Белорусский сборник. Вильно : типография «Русский почин», 1910. Вып. 7. VI, 44 с.
18. *Радченко З.* Гомельские народные песни (белорусские и малорусские). СПб.: Типография В. Безобразова и Комп., 1888. II, XLIII, 265, III с.
19. *Федароўскі М.* Люд беларускі. Вяселле ; уклад., прадм. і пер. з польскай мовы І.У. Саламевіча. Мінск : Полымя, 1991. 142 с.
20. *Pietkiewicz C.* Kultura duchowa Polesia Rzeczyckiego. Warszawa : Towarzystwo

Naukowe Warszawskie, 1938. 459 s.

21. *Носович И.И.* Словарь белорусского наречия. СПб. : Типография Императорской Академии Наук, 1870. 756 с.

22. *Никифоровский Н.Я.* Очерки Витебской Белоруссии. III. Пособники жихара // Этнографическое обозрение. 1893. №2. С. 92–154.

23. *Добровольский В.Н.* Смоленский областной словарь. Смоленск : Типография П.А. Силина, 1914. IV, 1022 с.

24. *Косич М.Н.* Литвины-Белорусы Черниговской губернии, их быт и песни // Живая старина. 1901. Вып. 3–4. С. 1–88.

25. *Добровольский В.Н.* Смоленский этнографический сборник : в 4 т. М. : Типография А.В. Васильева, 1903. Ч. IV. XVI, 720 с.

26. *Шейн П.В.* Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края. СПб. : Типография Императорской Академии наук, 1902. Том III. IV, 535 с.

27. *Булгаковский Д.Г.* Пинчуки. Этнографический сборник. Песни, загадки, пословицы, обряды, приметы, предрассудки, поверья, суеверья и местный словарь. СПб. : Тип. В. Безобразова и Комп., 1890. VI, 200 с.

28. *Сержпутовский А.К.* Очерки Белоруссии. I. Сябрына // Живая старина. 1907. Вып. 3. С. 149–151.

29. *Никифоровский Н.Я.* Очерки Витебской Белоруссии. VI. Игры и игроки // Этнографическое обозрение. 1897. №3. С. 21–66.

А.Б. Окаева (Минск, Беларусь)

КОНЦЕПТЫ *POST-TRUTH* И *FAKE NEWS* В СОВРЕМЕННОМ МЕДИАПРОСТРАНСТВЕ

В статье рассматривается влияние понятий *post-truth* и *fake news* на современное англоязычное медийное пространство. Анализируются предпосылки становления указанных понятий, а также современные политические реалии, способствовавшие их популяризации в медиадискурсе.

Ключевые слова: *post-truth*, *misinformation*, *disinformation*, *fake news*, *медиапространство*.

Не вызывает сомнения тот факт, что стремительное развитие современного информационного общества привело к формированию единого медиапространства, основными характеристиками которого стали условность или полное отсутствие границ и преград на пути информационных потоков. Сегодня нет необходимости быть учёным для того, чтобы с лёгкостью оперировать такими понятиями, как *post-truth*, *fake news*, *misinformation* или *disinformation*.

По версии издательства Оксфордского университета, ещё в 2016 году понятие *post-truth* стало «словом года». В переводе на русский язык, как правило, оперируют понятием *постправда* [2]. Очевидно, что спустя всего